

SOVJETSKA ZVEZA

UZBEKISTAN

SOVJETSKA ZVEZA IN UZBEKISTAN

Na štirinajstdnevno potovanje smo se odpravili 1. junija 1967.

Obrazložitev

Ko je 26. decembra 1991 Sovjetska zveza prenehala obstajati, so se na njenem ozemlju oblikovale nove države. Tako je bilo tudi v primeru dotedanje Uzbeške sovjetske socialistične republike, ki se je 25. decembra 1991 preimenovala v Republiko Uzbekistan. Istega dne je iz Sovjetske zveze nastala tudi na novo ustanovljena Ruska federacija.

UPRAVNO - ADMINISTRATIVNA UREDITEV SOVJETSKE ZVEZE

Sovjetsko zvezo je sestavljalo petnajst zveznih republik: 1. Ruska sovjetska federativna socialistična republika, ki je bila sama zase federacija, 2. Ukrajinska sovjetska socialistična republika, 3. Beloruska sovjetska socialistična republika, 4. Uzbeška sovjetska socialistična republika, 5. Kazaška sovjetska socialistična republika, 6. Gruzijška sovjetska socialistična republika, 7. Azerbajdžanska sovjetska socialistična republika, 8. Litovska sovjetska socialistična republika, 9. Moldavska sovjetska socialistična republika, 10. Latvijska sovjetska socialistična republika, 11. Tadžiška sovjetska socialistična republika, 12. Kirgiška sovjetska socialistična republika, 13. Armenska sovjetska socialistična republika, 14. Turkmenska sovjetska socialistična republika in 15. Estonska sovjetska socialistična republika.

Mi smo obiskali Rusko sovjetsko federativno socialistično republiko in Uzbeško sovjetsko socialistično republiko.

GEOGRAFSKI POLOŽAJ IN NARAVNE ZNAČILNOSTI

V času našega potovanja je bila Sovjetska zveza (SZ), natančneje Ruska sovjetska federativna socialistična republika (RSFSR), po površini največja država na sve-

tu in se je razprostirala na ozemlju dveh celin, Evrope in Azije. Pri tem je približno 5 milijonov km² površine odpadlo na evropski del, okoli 17 milijonov km² pa na azijski del. Tudi razdalje so bile ogromne: razdalja med najsevernejšo točko v Severnem ledenem morju in najjužnejšo točko ob afganistanski meji je merila skoraj 5000 km, razdalja od najzahodnejše točke ob poljski meji do najvzhodnejše točke ob Beringovem prelivu pa še enkrat toliko.

Geografski položaj, meje in obale so zavzemale severni, pretežno nizki in dokaj enotni del Azije ter prav tako nizki celinski del Vzhodne Evrope. Čeprav sta potekali dve tretjini meje po morski obali, Sovjetske zveze ne moremo obravnavati kot pomorsko državo; njene obale so ležale ob stranskih morjih (Baltičsko morje, Ohotsko morje, Črno morje) ali pa ob morjih, ki so velik del leta zamrznjena, zaradi česar je plovba omejena. Znotraj kopnega pa je bila za Sovjetsko zvezo značilna velika enoličnost na ogromne razdalje.

Za skoraj vse ozemlje Sovjetske zveze je bilo značilno izrazito celinsko podnebje z ostrimi zimami, vročimi poletji, velikim letnim spreminjanjem temperature in dokaj skromnimi, večinoma poletnimi padavinami.

OSNOVNI DEMOGRAFSKI PODATKI

V narodni sestavi Sovjetske zveze, ki je imela nekaj

manj kot 242 milijonov prebivalcev, je bilo okoli tri četrtine slovanskega ljudstva (Rusi, Ukrajinci in Belorusi), samo Rusov je bilo (1991) 148.542.700.. Druga ljudstva pa so še bila: Estonci, Kareli, Datši ali Letonci, Litavci, Moldavci, Ugrofinci, Tatari, Kazaki ali Jafetinci, Turškotatarci, Iranci in Paleoazijci (v Sibiriji).

V Sovjetski zvezi je bila po površini in prebivalstvu daleč največja Ruska sovjetska federativna socialistična republika, ki je merila 17,075.200 km² (približno 75 % od vse površine, ki znaša 22,402.200 km²) in je štela okoli 130 milijonov prebivalcev (52 % od 242 milijonov vsega prebivalstva v Sovjetski zvezi). Glavno mesto tega upravnopolitičnega območja je bilo Moskva z okoli 7 milijonov prebivalci (po najnovejših podatkih je v letu 2015 v Moskvi živelo 12,197.596 prebivalcev).

Uzbeška sovjetska socialistična republika je merila 447.400 km² in je imela 11,9 milijona prebivalcev. Glavno mesto tega upravnopolitičnega območja je bilo Taškent z 1,4 milijona prebivalcev (po podatkih je v letu 2012 v Taškentu živelo 2,309.600 prebivalcev).

Večina prebivalstva v Sovjetski zvezi je bila pravoslavne vere, poleg tega še muslimani, katoliki, judje in ateisti.

GOSPODARSTVO

V gospodarskem pogledu je bila Sovjetska zveza druga najmočnejša država na svetu (za ZDA).

Podatki o BDP za sovjetsko zvezo mi niso poznani, znani pa so mi podatki za rusko federacijo, in to za leto 1990. Ruska federacija je tedaj ustvarila 870.075 milijonov USD, na prebivalca pa 5857 USD.

ODPRAVIMO SE NA POT

Z brniškega letališča smo z manjšim Jatovim letalom poleteli proti Moskvi. Dveurni let je bil miren. Ob prihodu na letališče nas je že čakal avtobus, s katerim smo se odpeljali do hotela Internacional v središču mesta. Po namestitvi v hotelu, v katerem smo prespali eno noč, smo si še istega dne ogledali Rdeči trg, okrog katerega je polno znamenitosti.

Po vrnitvi v hotel smo se takoj odpravili na večerjo v hotelsko restavracijo. Pred vstopom vanjo smo bili zelo presenečeni, saj so bile na prvi pogled zasedene vse mize. Ko je natak ar opazil, da z vstopom nekoliko oklevamo, je vljudno pristopil in nas popeljal do dveh praznih miz v manj vidnem kotu restavracije. Ko je izvedel, da bivamo v hotelu, nas je po prvih poizvedovalnih besedah na našo željo hitro postregel.

Zaradi natak arjeve prijaznosti sem mu želel podariti nekoliko boljši kemični svinčnik (ti svinčniki so bili tedaj v Sovjetski zvezi redkost), a je ponudbo zavrnil. Vendar pa me je natak ar pozneje prosil, naj mu izročim prej ponujeni svinčnik, in dodal, da si ga prej ni upal vzeti, ker je bil na očesu glavnega natak arja. Povedal je

tudi, da je po poklicu zdravnik in da delo natak arja opravlja zato, ker ima pri tem delu enkrat višjo plačo.

Po vrnitvi v namestitvene prostore hotela smo bili neprijetno presenečeni. Zaradi vročine v posameznih prostorih smo si jih želeli prezračiti, vendar si jih zaradi blokiranih oken nismo mogli. Okna hotela so bila namreč vdelana za ostro zimo in ne za vroče poletje, ko bi jih bilo treba odpreti.

Po slabo prespani noči smo po zajtrku zapustili hotel in se odpeljali na letališče, od koder smo kmalu po prihodu z letalom odleteli proti Leningradu. Toda let letala ni bil miren. Njegov motor je namreč brnel tako kot mopedi na naših cestah, prav tako se je nenehno zaganjal, tako da smo bili bolj ali manj polni adrenalina.

Ruski car Peter Veliki (1672 – 1725)

umrlo več kot milijon ljudi, večina zaradi lakote. Njihova trupla so po več dni ležala na ulicah, ker so bili preživeli prebivalci prešibki, da bi jih pokopali. Od spomenika smo se po čustveni razlagi ruske vodičke poslovili z žalostjo.

Sankt Peterburg, drugo največje mesto v Sovjetski zvezi, se je v času od leta 1924 do leta 1991 imenoval Leningrad. Ob našem prihodu leta 1967 je imel približno 3,5 milijona prebivalcev, po podatkih leta 2015 pa že 5,191.690. Leži ob številnih rokavih in otokih delte reke Neve z jedrom okrog stare trdnjave Svetega Petra in Pavla. Glede na številne vodne kanale nekateri mesto enačijo z Benetkami in ga imenujejo »Severne Benetke. Sicer pa mesto leži na strateško izjemno pomembnem kraju, kjer se reka Neva deltasto izliva v Finski zaliv, ki je del Baltiškega morja, in dejansko simbolizira rusko okno v svet. Mesto je bilo ustanovljeno 27. maja 1703 na ukaz carja Petra I. Velikega, ki je mestu z najemom tujih arhitektov, predvsem italijanskih, dal evropsko noto. Je eno izmed najpomembnejših ruskih pristanišč, zato je z gospodarskega vidika od tedaj izjemno pomembno.

Drugi dan po prihodu v Leningrad smo najprej obiskali sloviti Zimski dvorec. Zgrajen je bil med letoma 1754 in 1762 kot zimska rezidenca ruskih carjev. Arhitekturno

Po prihodu v Leningrad in namestitvi v tamkajšnjem hotelu smo si še isti dan ogledali spomenik žrtv druge svetovne vojne. 872 dni trajajoče obleganje Leningrada s strani nacistične Nemčije, ki se je odvijalo med septembrom 1941 in januarjem 1943, je bilo eno izmed najtemnejših obdobj v zgodovini Sovjetske zveze. Po podatkih naj bi tedaj v obleganem mestu

je zgradbo v baročnem stilu zasnoval Italijan Bartolomeo. Med ogledom notranjih prostorov, kjer je bilo vse tako lepo oblikovano, pozlačeno ter opremljeno s slikami in kipi, nam je zastajal dih.

Po ogledu Zimskega dvorca je sledila 30-kilometrsko plovba do Petrovega dvorca, priljubljenega kraja Petra Velikega, ki stoji ob Finskem zalivu. Po sprehodu skozi lepo urejen park in mimo vodomotov oziroma fontan smo vstopili v dvorec, kjer smo si ogledali njegove znamenitosti in nato tudi tiste v njegovi okolici.

Po tem ogledu smo se vrnili v hotel, a ne za dolgo, saj smo imeli v programu načrtovano večerjo v razkošnem leningrajskem hotelu. In bilo je kaj videti in doživeti. Med obilno in okusno večerjo nam je prepeval operni pevec, ki nas je tako prevzel, da smo na hrano skoraj pozabili. A ne za dolgo. Prišlo je do incidenta, ko je nekdo nam neznanemu tujemu turistu ukradel denarnico z 270 USD. Tatu kljub velikemu razburjenju in iskanju krivca niso našli, končalo pa se je prijetno vzdusje v do tedaj izjemno prijetnem okolju. Ob vrnitvi v

Zimski dvorec, sedaj sankt peterburški muzej

hotel nismo bili najbolj umirjeni in tudi spali smo nekoliko slabše, razmišljajoč, da bi se kraja lahko pripetila tudi enemu izmed nas.

Naslednji dan smo se odpravili do oklepne ladje, poimenovane Aurora, privezane na obrežju reke Neve. Ime Aurora pomeni rimsko boginjo jutranje zarje. Sicer pa je Aurora sedaj muzejska ladja, saj se je na začetku boljševiške revolucije, v noči iz 24. na 25. oktober 1917, iz nje streljalo na Zimski dvorec, kjer je bil sedež vlade. Po zmagi so boljševiki odstavili začasno vlado in prevzeli oblast. Vanjo nismo smeli vstopiti, ogledali smo si lahko le njeno zunanost.

Popoldne smo imeli prosti čas za ogled mesta. Z Angelco sva si najprej vzela čas za opazovanje mestnih stavb, prodajaln in vodnih kanalov, nato pa sva se odpravila prek poravnane dvigljivega železnega mostu na drugo stran večje reke v delti Neve. Ker je bilo vre-

Hala sv. Georga v sankt peterburškem muzeju

me lepo, sončno in prijetno toplo, sva hodila predvsem po obrežju in opazovala rečni promet. Na več krajih sva naletela tudi na popolnoma z vodko opite moške. Sicer pa je znano, da Rusom vodka kot alkoholna pijača zelo prija.

Zaradi svetle leningrajske noči, zlasti ob koncu junija, sva skoraj pozabila, da se morava zaradi dvigljivega mostu v pravem času vrniti na drugo stran reke. Imela sva srečo: komaj sva prestopila dvigljivi most, že se je ta začel na srednjem delu obojestransko dvigovati zaradi plovbe večjih ladij.

Po ogledu znamenitosti v Leningradu smo se z letalom vrnili v Moskvo, kjer so nas čakali novi potovalni izzivi. Najprej smo se nastanili v že znanem hotelu Internacional, nebotičniku z več kot desetimi nadstropji. Ker so nam dodelili prostore v višjih nadstropjih, se nam je odprl čudovit razgled na Moskvo. Tokrat presenečenja v hotelski restavraciji nismo doživeli, veliko lepega in zanimivega pa smo nekoliko kasneje doživeli v mestu in njegovi okolici.

Moskva leži ob bregovih reke Moskve, po kateri je mesto dobilo ime. V dokumentih se mesto prvič omenja leta 1147, drugič leta 1156, ko je princ Jurij Dolgo-

Dvorec Petra Velikega ob Finskem zalivu

Leningrad (Sankt Peterburg), dvizni most na reki Nevi

ruky iz Rostova odredil gradnjo Kremlina (Kremlja), in tretjič – po burnem vmesnem obdobju – leta 1327, ko je Moskva postala prestolnica neodvisne kneževine Ivana I., ki ga je tatarski kan poimenoval veliki knez Vladimir. Ugodna lokacija mesta, ležečega ob zgornjem toku reke Volge, je prispevala k temu, da se je Moskva razvijala v dolgoročno stabilno in uspešno kneževino, kar je v mesto pritegnilo veliko število beguncev iz vse Rusije. Po več bolj ali manj uspešnih vojnah je leta 1480 Ivanu III. uspelo, da so se Rusi osvobodili nadzora mongolskih Tatarov. Po tem uspehu je Moskva pod poveljstvom Ivana III. postala prestolnica ruskega cesarstva, ki naj bi sčasoma zajela vse ozemlje današnje Rusije in drugih bližnjih držav. A ker so sledile vojne, ljudske vstaje, večkratni izbruhi kuge, ki so terjali več 100.000 življenj, se to v celoti ni uresničilo. Leta 1712 je s prenosom oblasti v mesto Sankt Peterburg, zgrajeno po ukazu Petra Velikega, Moskva izgubila status ruske prestolnice.

Po ruski revoluciji leta 1917 je Moskva eno leto kasneje (12. marca 1918) ponovno postala prestolnica Ruske Sovjetske federativne socialistične republike oziroma Sovjetske zveze. Po njenem razpadu leta 1991 je Moskva ostala glavno mesto Ruske federacije.

Drugi dan po prihodu v Moskvo smo se napotili proti Kremlju, znotraj katerega smo si ogledali največji zvon na svetu, poimenovan »car-zvon«. Zvon je res ogromen: tehta 200 t, visok je 5,87 m, njegov spodnji premer pa znaša 6,6 m. Zvon so ulili leta 1735. Skoraj dve leti so se ukvarjali s tem, kako ga postaviti na njemu na-

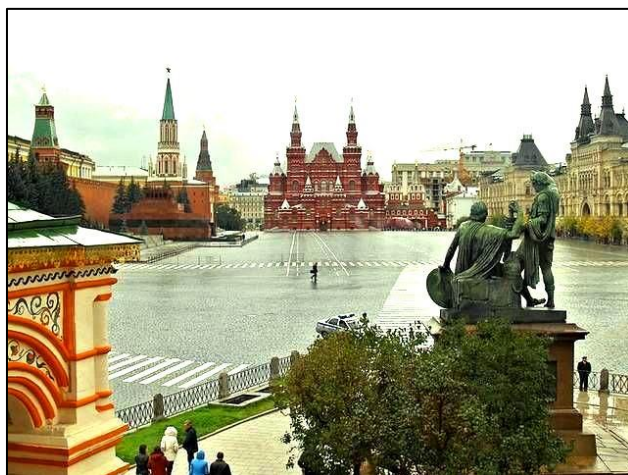

Največji, a poškodovani zvon na svetu

menjeno mesto. Problem bi verjetno rešili, če ne bi leta 1937 v Kremlju izbruhnil požar, ki je posredno povzročil, da je od ulitega železnega zvona odpadel 11 t težek kos.

Zvon v Kremlju je največji zvon na svetu, a je poškodovan, tako da je največji nepoškodovan zvon na svetu ob naselju Mingun v Mjanmaru (Burmi): težek 90 t, visok 6 m in s 3-metrskim spodnjim premerom.

Nedaleč stran od »car-zvona« smo si za kremeljskimi zidovi ogledali drugega velikana, poimenovanega »car-top«. Železni top, težek 40 t, so ulili v šestnajstem stoletju. Njegova cev je dolga 5,34 m, cev kalibra pa 890 mm. Leta 1835 so topu dodali še topovski podstavek s kolesi, pred njim pa v piramido zložili štiri velike železne krogle. Top ni nikoli služil svojemu namenu. Po ogledu dveh ruskih velikanih, zvona in topa, smo se napotili do katedrale Vasilija Blaženega na južni strani Rdečega trga, ki je v bližini kremeljskega zidu. Ta pravoslavna cerkev je bila postavljena v letih 1555–1561

Pogled na Rdeči trg v Moskvi

po nalogu Ivana IV., bolj znanega kot Ivana Groznega. Legenda pravi, da je carja Ivana Groznega cerkev Vasilija Blaženega tako osupnila, da je sklenil, da mora njena lepota ostati neponovljiva. Ko je vprašal mojstra, ali bi lahko sezidal nekaj, kar bi se po lepoti kosalo s to cerkvijo in jo morda celo presegl, je mojster, prepričan vase, odgovoril pritrdilno, kar pa je Ivana Groznega tako razbesnelo, da ga je dal oslepiti.

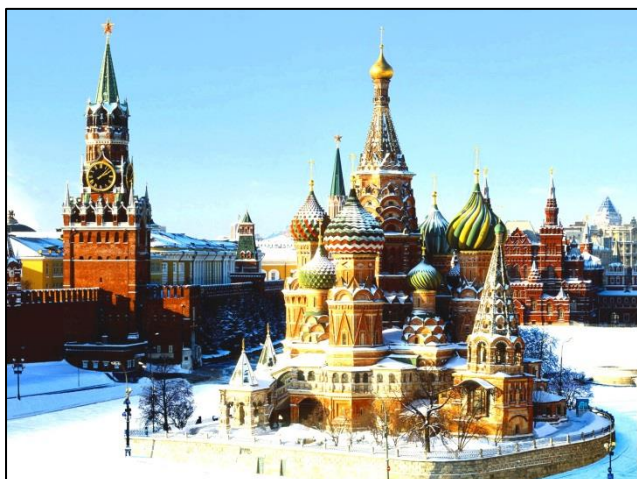
Izvedeli smo tudi, da je cerkev Vasilija Blaženega Napoleona med zasedbo Moskve tako očarala, da jo je želel prepeljati v Pariz, ker pa se je to izkazalo za nemogoče, jo je ukazal razstreliti skupaj s Kremljem. Ko se je iskra po vžigalni vrvi že premikala proti nastavljenemu dinamitu, naj bi nenadoma začelo močno deževati in cerkev je tako bila rešena.

Cerkev Vasilija Blaženega je bila pred veliko preizkušnjo tudi po ruski oktobrski revoluciji leta 1917. Boljševiki so cerkev najprej podpržavili (enako so storili tudi z

drugimi pravoslavnimi cerkvami v Rusiji), nekaj let po Leninovi smrti (1924) pa so jo hoteli porušiti, da bi Rdeči trg povečali za vojaško in civilno proslavljanje na nivoju države. V ta namen je sekretar Centralnega komiteja komunistične partije Sovjetske zveze Kaganovič že pripravil maketo in jo odnesel k Stalinu. Na srečo se Stalin s predlogom ni strinjal in je cerkev ostala, sedaj pa tako po lepoti kot arhitekturni izvedbi navdušuje Moskovčane, domače in tuje turiste.

Od cerkve Vasilija Blaženega smo se napotili do ene izmed najlepših podzemnih železnic na svetu. Najprej smo se morali preriniti skozi množico ljudi, ki so na Rdečem trgu čakali v dolgih vrstah, da si v mavzoleju ogledajo Lenina, voditelja ruske revolucije. Sicer pa do podzemne železnice ni bilo daleč.

Prve zamisli za podzemni mestni promet so nastale že v času Carske Rusije, a sta izgradnjo železnice za nekaj let preložili prva svetovna vojna in nato še ruska revolucija. Šele leta 1931 je politično vodstvo Sovjetske zveze sprejelo sklep za izgradnjo železnice. Leta 1935

Katedrala Vasilija Blaženega, levo Kremelj

je začel delovati prvi 11,2 km dolg odsek, ki je povezoval Sokolnik s Smolenskom. Nato se je razvejena dolžina podzemne železnice hitro povečevala. Po zadnjih podatkih znaša že 325,4 km in se še vedno povečuje, sega tudi do zunanjega dela območja mesta Moskve.

Ko smo vstopili v eno izmed postaj podzemne železnice, smo bili izjemno prijetno presenečeni nad njeno lepoto: krasili so jo razni detajli socialnorealistične umetnosti. Ko smo se popeljali z vlakom do naslednje železniške postaje, je bila tudi ta okrašena na podoben način. Po prihodu s podzemne železniške postaje smo se nekoliko razkropili. Z Angelco sva pešačila ob kanal-sko lepo urejeni reki Moskvi in mimo Univerze M. V. Lomonosova, ki jo krasijo visoke in mogočne stavbe stalinističnega stila. Mihail Vasiljevič Lomonodov, po katerem je moskovska univerza dobila ime, se je rodil

Univerza Lomonoseva, ob nje je reka Moskva

v Sankt Peterburgu kot preprost kmečki otrok, živel pa je v času od leta 1711 do leta 1765. Bil je vsestranski učenjak, pesnik in pisatelj. Na poti proti hotelu Internacional sva z Angelco šla mimo banke, iz katere je prihajal močan ropotajoč glas. Ko sem pogledal skozi odprto kletno okno, sem zagledal ob mizah več deset žensk, ki so na računalnikih s premikajočimi se lesenimi kroglicami hitro računale. Nekatere so me sicer opazile, a se pri svojem delu niso dale motiti. Pozorna sva postala tudi na večnadstropno veleblagovnico GUM na vzhodni strani Rdečega trga. Ko sva vstopila vanjo, sva takoj opazila, da so v pritličju in ob večnadstropnih balkonih trgovine z različnim blagom, v katerih se je trlo ljudi, ki pa so blago bolj opazovali kot kupovali. Da bi nama ta mogočna trgovska stavba bolj ostala v spominu, je Angelca kupila komplet znamenitih ruskih »babušek«, lesenih figur, ki so po velikosti vložene druga v drugo do največje figure.

Naslednje jutro nas je ruska vodička že navsezgodaj popeljala na Rdeči trg, da bi si ogledali mavzolej Lenina. Kakor prejšnji dan se je tudi tokrat na Rdečem trgu trlo ljudi. Mirno so čakali, nekateri tudi čez noč in še dlje (kar smo izvedeli kasneje), da se jim izpolni želja od blizu videti v krsti ležečega Lenina.

Leninov mavzolej na moskovskem Rdečem trgu

Moskovska podzemna železnica

Če bi se ob prihodu na Rdeči trg postavili na konec čakajoče vrste, verjetno tega dne ne bi prišli do mavzoleja, kaj šele, da bi vanj vstopili. A našo zadrego je vodička hitro rešila. Enostavno nas je odpeljala do mavzoleja, v katerega smo kmalu zatem tudi vstopili. Zanimivo je, da domači »romarji« temu niso javno nasprotovali. Tako kot oni smo morali tudi mi z vsem spoštovanjem mimo častne vojaške straže vstopiti v mavzolej, znotraj katerega se je vrsta pomikala zelo počasi. Ko smo prišli do balzamiranega trupla Lenina, okrašenega s svežimi rožami, sta na vsaki strani stala po dva slavnostno oblečena stražarja, skupaj pa so opazovali vsakogar, ki se je pomikal mimo krste. Sicer pa smo morali pred vstopom v mavzolej oddati v začasno hrambo torbice, fotoaparate in vse, kar bi lahko povzročilo sum na teroristično dejanje.

Med počasno hojo mimo Lenina je bilo dovolj časa, da smo opazili njegovo majhno postavo, od balzamiranja nekako povoskan obraz in nepokruti roki.

Po ogledu Leninovega mavzoleja smo se napotili do ne preveč oddaljenega pokopališča za kremeljskim zidom, ki pa je bilo slabo vzdrževano. Izvedeli smo, da so na tem pokopališču pokopane samo znamenite ruske osebnosti, tudi politične. Na naše vprašanje, ali je tu

Muzej - Panorama »Borodini Battle«

pokopan tudi Stalin, je ruska vodička odgovorila nikalno. Na moje vprašanje, ali je morda tu pokopan Hruščov, pa je vodička, zmedena zaradi vprašanja, z grozo odgovorila, da ne. V času našega potovanja po Sovjetski zvezi in tudi sicer ni bilo dovoljeno govoriti ali spraševati po Nikiti Hruščovu, zakaj, pa nismo izvedeli.

Po vsem tem smo se odpravili v Borodino, v okolici katere je 17. septembra 1812 potekal srdit boj med osvajalskimi Francozi pod vodstvom Napoleona (1769–1821) in branilci, torej rusko vojsko, ki jo je vodil knez in maršal Kutuzev. V boju je sodeloval okoli 300.000 ljudi, približno pol Francozov in pol Rusov – skupne izgube so znašale okoli 100.000 vojakov. Po osemurnem neusmiljenem in krvavem boju blizu vasi Borodino in neodločenem izidu je Kutuzev ukazal ruski vojski umik, zaradi česar so 14. septembra 1812 Francozi neovirano vkorakali v prazno in zaradi ognja razdejano Moskvo. Ko je ruska vojska v bitki pri Malojarslavcu

Borodinska bitka med francosko in rusko vojsko leta 1812

premagala Francoze, je Napoleon 19. oktobra zapustil Moskvo, z njim pa tudi njegova preostala razpuščena vojska.

Z velikim zanimanjem smo vstopili v panoramski muzej »Borodino Battle«, ki slikovno zajema velik del zgodovinskega dogodka, to je zmage v vojni proti Napoleonovi vojski leta 1812. Panorama »Borodino Battle«, pred katero smo se znašli, je upodobljena na krožnem platnu, velikem 115 m x 15 m. Zrenje v panoramo, ki je prikazovala vrhunec bitke, ko se obe vojski bojujeta na življenje in smrt, so spremljali zvočni učinki, ki so posnemali elemente spopadov, in deli uvertur Čajkovskega, osvetlitev pa je poskrbela za občutek, kot da se slike premikajo. Ob vsem tem smo dobili vtis, kot da smo sredi krvave bitke, kar nas je navdajalo z grozo. Prepoznavali smo nesmisel vojne ter neizmerno trpljenje ljudi in živali (konjev).

Po slabo prespani noči zaradi slabega in zadušljivega zraka v sobi, v kateri se ni dalo odpreti oken, smo se z avtobusom odpravili do okoli 42 km oddaljenega leta-

lišča Šeremetjevo. Po ureditvi letaliških formalnosti smo se vkrkali v letalo, ki je poletelo v Taškent, tedaj glavno mesto Uzbeške sovjetske socialistične republike, danes glavno mesto neodvisnega Uzbekistana.

Ker je let do Taškenta trajal nekaj ur in je bil hkrati adrenalinski, saj je v notranjih prostorih velikega turbopropelerskega letala Tupoljev zaradi tresljajev vse šklepetalo, smo imeli dovolj časa, da smo navezali stike z nekaterimi uzbeškimi potniki. Izvedeli smo, da je bil obisk Leninovega mavzoleja zanje edina priložnost, da spoznajo del sveta izven svoje republike. Povedali so nam tudi, da v vseh sovjetskih socialističnih republikah za potovanje izven njih potrebujejo potni list, pri čemer je svobodno potovanje po Sovjetski zvezi izključeno.

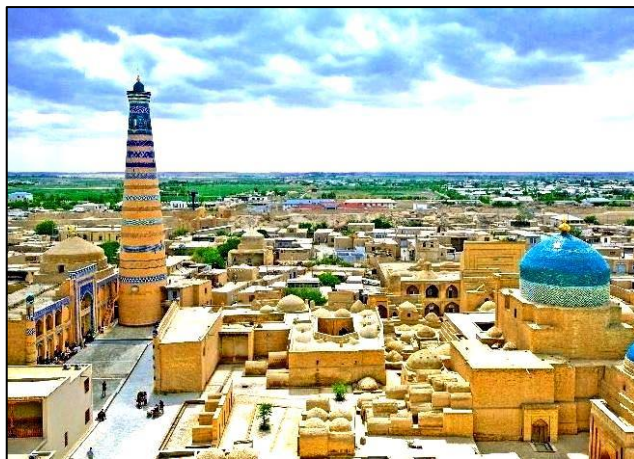
Ob pristanku letala v Taškentu smo si kar malo oddahnili, vendar nas je kmalu zatem presenetila neizmerno visoka, a suha vročina, ki je bila zelo neugodna.

Taškent, glavno mesto Uzbekistana

Neugodna predvsem zato, ker smo morali pod strogim nadzorom tamkajšnje policije dalj časa čakati zunaj letališke stavbe na razgreti betonski ploščadi. Od ruskega vodiča smo izvedeli, da nas zadržujejo zato, ker se je na Bližnjem vzhodu začela arabsko-izraelska vojna. Pozneje smo izvedeli, da so bili neposredni vzroki za vojno zahteva Egipta, da se mirovne sile OZN v Sinaju umaknejo z izraelske meje, okrepitev egipčanskih sil v Sinaju in zaprtje Akabskega zaliva za izraelske ladje. To je bila ena izmed najkrajših vojn v zgodovini človeštva, saj je trajala le šest dni, od 5. do 10. junija 1967.

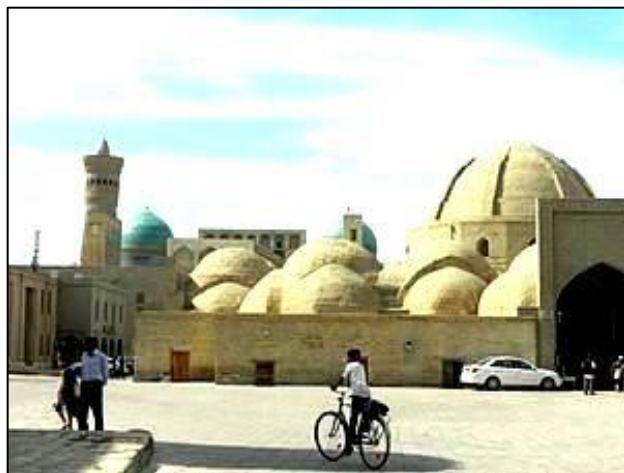
Po umiritvi tamkajšnje nervoze in zbežanosti smo letališče zapustili ter se z avtobusom odpravili v mesto Taškent (kamnito mesto), ki je tedaj štelu okoli 2,9 milijona prebivalcev. Med krajšim sprehodom smo si smeli ogledati le moderni del mesta z belim marmornim trgom, v središču katerega so kraljevali velik vodomet in bližnje trgovine, v katerih so nudili predvsem draga, večinoma krznena oblačila, komu je bilo vse to

Buhara, mesto muzej

namenjeno, nismo izvedeli, revnim ljudem gotovo ne. V Taškentu se nismo dolgo zadrževali. Z avtobusom smo se odpravili proti Buhari, tretjemu največjemu mestu v Uzbekistanu. Oazna Buhara, obdana s pustim puščavskim svetom, je bila ena izmed biserov Svilene ceste. V starih časih je bilo tu več kot šestdeset karavanserajev, v katerih so se ustavljali trgovci iz Kitajske, Indije in drugih držav. Buhara je bila znanstveno in kulturno središče Vzhoda na Svileni cesti. Velika Svilena cesta ni bila le trgovska pot za karavanske poti, temveč tudi pot za širjenje kulturnih dosežkov različnih narodov, njihovih intelektualnih vrednot in verskih prepričanj. Po njej so stoletja potovali znanstveniki, raziskovalci in vojaki, tudi Aleksander Veliki. Skozi Buharo je potoval tudi Marco Polo kot prvi Evropejec, ki je dosegel meje kitajskega cesarstva, svojo pot pa je imenoval Svilena cesta.

Buhara je bila edinstven kulturni center Vzhoda, kjer so delovali izjemni islamski znanstveniki, filozofi, pesniki in učenjaki. Je mesto muzej, saj se v njem ohranjajo palače, mošeje, minareti, mavzoleji in medrese. Iz tega razloga je Buhara od leta 1991 na seznamu svetovne dediščine Unesca.

Pokrita tržnica z več kupolami

Mavzolej Samanidov

Buharo, oazno mesto, obdaja peščena puščava, ki pa jo je Sovjetska zveza s poplavljanjem v določenem delu spremenila v polje bombaža. Mimo enega izmed vodnih kanalov, usmerjenega proti gorovju Pamir, smo se peljali tudi mi.

Ob prihodu v Buharo smo se najprej namestili v hotelu, ki si zaradi preprostosti in zanemarjenosti ne zasluži tega imena. Ko sva z Angelco po urejenih formalnostih vstopila v dodeljeno sobo, mi je kljuka na vhodnih vratih padla na tla, v sobi pa Angelci še vrata od omar. Da se v postelji nisva znašla na tleh, sva se morala previdno premikati. Nekoliko boljša, a komaj zadostna je bila večerja.

Drugi dan po prihodu v Buharo smo se navsezgodaj odpeljali v puščavo, kjer smo se ustavili ob nekoliko večji, a ne visoki štirioglati gomili. Tu je potekalo tudi naše raziskovanje – ob vsakem nekoliko večjem pobranem opečnem ostanku smo modrovali, čemu je služil. Od vodiča smo izvedeli, da je v gomili pokopan Aleksander Veliki, vendar mu nismo verjeli. Še naprej smo brskali in iskali zgodovinske ostanke. Še preden smo se vrnili v Buharo, je veter postajal vse močnejši, in ko je začel v zrak dvigovati drobni pesek, smo pohiteli do

Medresa Nadir Divan Begi

prve, nekaj kilometrov oddaljene manjše stavbe, v kateri smo našli začasno zatočišče. Na našo srečo peščeni vihar ni trajal dolgo.

Ob prihodu v mesto smo se odpravili do buharske pokrite tržnice z več kupolami, zraven katere stoji približno 10 m visok stolp, s katerega so nekoč izvršilci kazni metali na smrt obsojene grešnike. Pokrita tržnica je pravzaprav nadaljevanje tovrstnih tržnic iz davnine, ko so se prodajalci in kupci pred žgočo poletno vročino umaknili v koliko toliko prijeten hlad, pa tudi zelenjava in sadje sta tako ostala dalj časa sveža.

Doživeli smo še eno posebnost, ki nas je v mislih napotila v davni svet. Srečali smo preprosto (nekako arhaično) oblečenega voznika, ki je sedel na enosnem lesenem vozilu z lesenima kolesoma in vpreženim oslom. Dirjajočega osla je poganjal na vse pretege, pri tem pa glasno vpil in izgovarjal nam nerazumljive besede.

V Buhari so nas posebej zanimala tamkajšnje zgodovinske znamenitosti. Med njimi mavzolej Samanidov,

Obrambni zid trdnjave ARK v Buhari

mošeja Magoki Attari, medresa Nadir Divan Begi, trdnjava Ark, mošeja Bolo Hauz, medresa Miri Arab in medresa Chor Minor.

Najprej smo si ogledali mavzolej Samanidov, ki se nahaja v istoimenskem parku. To svetovno znano arhitekturno mojstrovino so zgradili v devetdesetih letih prvega stoletja. Mavzolej je skoraj popolna kocka iz opeke in je pokrit s polkrožno kupolo. Ti dve geometrični obliki imata korenine v razlagi mitološke simbolike starodavnih ver in kasneje v sofizmu. Kocka je simbol zemlje in vztrajnosti, kupola oziroma polobla daje videz neba, oboje skupaj pa pomeni enotnost vesolja. Nadaljnja pot nas je vodila do Magoki Attari (mošeja v jami ali globoka mošeja), najstarejše ohranjene mošeje v Buhari. Pred arabsko osvojitvijo mesta je bil tukaj trg začimb in zelišč. V dvanajstem stoletju so mošejo obnovili in od tedaj je ena izmed najimenitnejših arhitekturnih objektov v Buhari.

Po Magoki Attari smo si ogledali medreso Nadir Divan Begi, prvotno karavanseraj. Na svečani otvoritvi je kan Imamkul (1611–1642) po nasvetu šejka Sufija stavbo v čast Alahu po nesreči imenoval medresa, zaradi česar jo je moral Nadir Divan Begi preurediti iz karavanseraja v medreso (1630). Stavbo je dopolnil s teraso, portalom in stebri ter tudi na novo zgradil drugo nadstropje za študentske sobe. Arhitektura je prav posebna v fasadnih razmerjih, dekor pa preseneča z groznimi podobami živali in ptic na oboku, kar je za muslimanski svet posebnost. V današnjem času se tu predvsem za turiste izvajajo razni koncerti umetnikov iz Uzbekistana in modne revije, ki prikazujejo oblačila iz naravnih materialov, proizvedenih v Uzbekistanu.

Ogledali smo si tudi trdnjavo Ark, najstarejši arheološki kompleks v Buhari. Zidovje trdnjave meri 789,6 m, njena površina pa znaša 3,96 ha. Pred vhodom je do vrat dvizni most, ki vodi skozi dolg pokrit hodnik v mošejo Džami. V srednjem veku je bila trdnjava Ark kot celotno mesto z emirjevo palačo, vladnimi uradi, mo-

Medresa Miri Arab

šejo, trgovinami, skladišči, kovačijo, zapori in trgom za javna srečanja. Tedaj je na eni izmed sten visel velik usnjen bič, simbol emirjeve moči. Trdnjava Ark je dolgo propadala. V sedmem stoletju ji je Bukhar-hudat Btdun vrnil prvotno podobo, nato pa je ponovno začela propadati in še do danes ni bila obnovljena.

Po večinoma zunanjem ogledu trdnjave Ark smo se odpravili do mošeje Bolo Hauz z zbiralnikom vode. Mošeja je edini spomenik srednjeveške kulture v Buhari, sestavljen iz rezervoarja (hauz), Petkove mošeje in minareta, ki se nahaja pred vhodom v emirjevo trdnjavo Ark. Med rusko okupacijo je bil precejšen del mošeje uničen in kasneje restavriran.

Prostor ob vodnih zbiralnikih (hauz) je najbolj priljubljen kraj za ljudi iz Buhare, ker so poleti izpostavljeni visoki vročini. Ti zbiralniki so zagotavljali mestu tudi vodo, saj zaradi utesnjenosti gradnje niso imeli razvejane mreže

Medresa Chhor Minor

vodotokov. Po vodi iz zbiralnikov je bilo vedno veliko povpraševanje. Poklic »nosač vode« je bil zato nekoč zelo priljubljen. Vodo so v usnjenih vrečah nosili okoli bazarjev in po gospodinjstvih.

Po mošeji Bolo Hauz smo si ogledali medreso Miri Arab, eno izmed najsvetejših islamskih izobraževalnih krajev na ozemlju Sovjetske zveze. Medresa je bila zgrajena v šestnajstem stoletju pod vladavino Shaybanidov, ko je Buharo osvojil kan Ubaydulla. Izgradnjo medrese pripisujejo šejku Miri Arabu, duhovnemu mentorju kana Ubaydulla. Medresa ima kvadratno dvorišče, ki je obdano z dvonadstropno stavbo in dvema kupolastima dvoranama na desnem in levem vogalu. Dekoracijo medrese sestavljajo ukrivljeni mozaiki in oblikovani pisani okraski. Danes se v medresi odvija-jo razni seminarji.

Kot naslednjo znamenitost smo si v Buhari ogledali medreso Chhor Minor. Zgrajena je bila leta 1807, financiral pa jo je turški kalif Niyazkul. Medresa ima štiri minarete, majhne oboke z modrimi kupolami in neponovljivo dekoracijo. Trije minareti služijo kot pomožni prostori, medtem ko so v četrtem stopnice, ki vodijo do kupole v drugem nadstropju, pod katero je dvora-

Najstarejša ohranjena mošerja v Buhari

Značilnosti Uzbekistana

na. Značilnost medrese je tudi v tem, da ima na strani dvorišča dvonadstropno teraso, stebre v poletni mošeji in bazen, pokrit s kamnitimi bloki.

Pot iz Buhare nas je vodila proti Samarkandu (kamnita trdnjava), znamenitemu in drugemu največjemu mestu v takratni Uzbeški sovjetski socialistični republiki. Je eno izmed najstarejših mest na svetu in najbolj znano mesto v Uzbekistanu.

Mesto leži v dolini zelo vodnate reke Zerafshan, ki jo napaja sneg z visokih gora na vzhodu in jugu, izliva pa se v Amu-Darjo. Zaradi obilne vode so vladarji v Samarkandu zgradili omrežje namakalnih kanalov, s čimer so zagotovili vir za razvoj kmetijstva – v času Sovjetske zveze predvsem za gojenje bombaža, tudi na račun izsuševanja Aralskega jezera.

Ob prihodu v Samarkand smo se najprej namestili v večnadstropnem, dokaj modernem hotelu. Tudi sobe so bile lepo urejene in čiste, popolno nasprotje od tistih v starem in zanikrnem hotelu v Buhari.

Po prihodu v Samarkand smo se najprej napotili do bazarja, kjer smo si kupili nekaj sadnih dobrot. Zlasti grozdje je bilo nekaj posebnega: bilo je sladko in sočno, v ustih pa se je koža prijetno stopila. Opazili smo, da so bili ljudje okrog nas po videzu različni, kar pa ni bilo čudno, saj so v Uzbeški sovjetski socialistični republiki poleg večinskih Uzbekov živeli še Rusi, Tadžiki, Kazaki,

Karakalpaki, Tatari, Kirgizi in drugi.

Ob dobri založenosti bazarja sta nam v oči najbolj padla elegantno napravljena ruska oficirja z družinama, saj so bili na drugi strani domačini v bolj ali manj revnih oblekah. Takoj se je videlo, kdo je tu vladar.

Ker je imel Samarkand ugodno lego ob veliki Svileni cesti med Kitajsko in Sredozemljem, je imel od nekdaj pomembno vlogo med politiki, poslovneži in popotniki – tudi za Marca Pola.

Med šestim in trinajstim stoletjem je bil Samarkand eden izmed glavnih kulturnih centrov in političnih dogajanj v Srednji Aziji. V različnih obdobjih se je mesto branilo pred Perzijci, Grki in Arabci. Po osvojitvi s strani arabskega kalifata na začetku osmega stoletja je Samarkand postal pomembno središče muslimanske kulture. Leta 1220 so mesto Mongoli oziroma Džingiskanova vojska skoraj v celoti uničili. A med vladanjem Timurja in Timuridov (1370–1499) je bilo mesto obnovljeno, hkrati pa je postalo prestolnica njihovega cesar-

Mošeja Bolo Hauz z zbiralnikom vode

stva, ki je uživala mir in blaginjo. V manj kot 100 letih se je Samarkand spremenil v neverjetno lepo mesto, obsijano s turkiznimi kupolami in veličastnimi medresami z minareti.

Za časa Ulugbeka je Samarkand postal največje kulturno, znanstveno in trgovsko središče. V njem se je nakopičilo vse bogastvo Srednje Azije.

Leta 1868 je Samarkand osvojila ruska vojska in ga vključila v Rusko carstvo. Med letoma 1925 in 1929 je bil glavno mesto Uzbeške sovjetske socialistične republike. Tudi kasneje, ko je bilo glavno mesto preseljeno v Taškent, je Samarkand imel še naprej pomembno vlogo v kulturnem in gospodarskem življenju.

Samarkand je bil leta 2001 vpisan na seznam Unescove svetovne dediščine. Leta 2007 je mesto praznovalo 2750. obletnico na mednarodni ravni pod okriljem Unesca.

V Samarkandu so nas posebej zanimala tamkajšnje zgodovinske znamenitosti. Med njimi medresa Ulug-

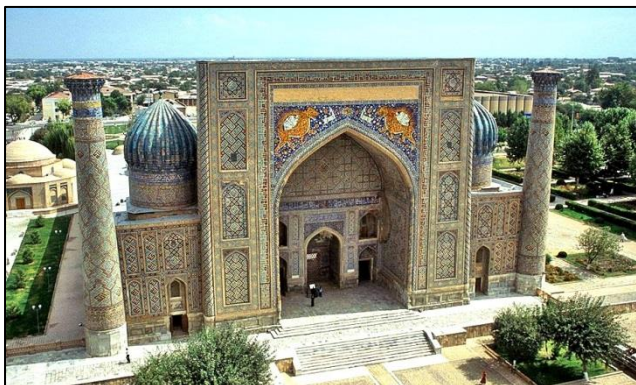

Medresa Ulugbeg

bek, medresa Sher-Dor, medresa Tillya-Kari, mošeja Bibi-Khanym, mavzolej Gur Emir in Ulugbekov observatorij.

Najprej smo si ogledali medreso Ulugbek (1417–1420), ki je bila že od samega začetka verska institucija v Samarkandu in edinstvena univerza v srednjem veku. Imela je petdeset sobic, ki so služile več kot 100 študentom. Na univerzi so predavali najuglednejši znanstveniki tedanjega časa, med njimi tudi Abdurakhman Djami, znani tadžiški pesnik, znanstvenik in filozof. Po virih naj bi na univerzi matematiko predaval tudi Ulugbek.

Velikost medrese Ulugbek (81 m x 51 m, samo dvorišče 30 m x 30 m) je primerljiva z največjimi cesarskimi Timurjevimi zgradbami. Glavna fasada, ki gleda na dvorišče, je sestavljena iz portala, dveh minaretov in povezovalnih zidov, nad katerimi se dvigajo mogočne kupole. Spiralni okras stavbe poudarja simetrijo in dimenzijo minaretov, kar v človeku ustvarja občutek letenja v nebo. Medresa je poznana po marmornatih ploščah na tleh in po mozaiku nad vhodnim lokom, ki simbolno predstavljajo stilizirano zvezdno nebo. Medresa je bila do začetka dvajsetega stoletja precej uničena. Obnovitvena dela so na njej opravili v letih 1930–1990.

Tigra nad obokom sta dala medresi ime Sher-Dor

Sledil je ogled medrese Sher-Dor (1619–1636). Medresa stoji na mestu razpadajočega in uničenega Ulugbekovega khanaka. Zgraditi jo je dal Yalangtush Bahadur, namestnik kana Bokharana v Samarkandu. Stavba skoraj v celoti posnema fasado nasproti stoječe medrese Ulugbek, enakih dimenzij, razporeda na portalu, z minaretom in rebrasto kupolo na obeh straneh. Ima tudi celice (hujras) za študente in učilnice. Nad obokom portala pa je posebnost: na desni in levi strani portala je heraldični simbol črtastega tигра, ki preganja jelenovega mladiča, medtem ko ima dvoje sonc nad njunimi hrbti človeške obraze. Tigra sta dala tudi ime medresi Sher-Dor. Notranje in zunanje fasade so narejene na neverjetno ustvarjalen način. Prekrite so z glaziranimi ploščicami, odličnimi modeli mozaikov in

Medresa Tillya-Kari

pozačenimi slikami. Ploščičasti mozaik na dvoriščnih lokih je sestavljen iz številnih dvojnih cvetov in popkov, ki predstavljajo pisan okrasni vzorec. Takšen okrasni vzorec s šopki cvetja v cvetličnih vazah simbolizira drevo življenja in se pogosto uporablja v islamski kulturi.

Medreso Tillya-Kari (1646–1660), v katero smo vstopili po ogledu znamenite medrese Sher-Dor, je deset let kasneje zgradil isti pobudnik, torej Yalangtush Bahadur. Začel je s kombinacijsko gradnjo medrese in mošeje Juma. S to stavbo je bila zaključena zasnova znamenitega trga v Samarkandu, poimenovanega Registan. Da bi dosegli enotnost med vsemi oblikami na trgu, je bila medresa Tillya-Kari izdelana v skladu z obstoječimi zgradbami. Ob širokem dvorišču so enonadstropni hujras, obdani s celicami. V zahodnem delu dvorišča je mošeja s kupolo in z dvema sosednjima galerijama. Notranjost mošeje slovi po bogatem pozlačenem okrasju. Tudi niša za molitev, ki kaže smer proti Meki, in tribuna za imama sta pozlačeni. Reliefne poslikave na stropu osrednje dvorane so oblikovane v koncentričnih krogih, ki delujejo razkošno in bogato. Ta dekoracija je dala medresi Tillya-Kari tudi ime, saj pomeni »zlato prevlečeno«. Zanimiva so tudi lesena vhodna vrata, ki so okrašena z vegetativnim epigrafskim okrasjem.

Nadaljnja pot nas je vodila do ostankov mošeje Bibi-Khanym (najstarejša žena), največje mošeje v Srednji Aziji in ene izmed največjih mošej v celotnem muslimanskem svetu. Po izkopavanjih so bile njene dimenzije okoli 100 m x 140 m. Do danes so ohranjeni: portal na dvorišču mošeje, majhni mošeji na vsaki strani in minaret. Izvedeli smo, da je bilo veliko dvorišče prekrito z marmornatimi ploščami in obdano z galerijo za romarje, da je bil vhod na dvorišče zasnovan v obliki portala in dveh okroglih minaretov višine 50 m ter da je bila fasada glavne mošeje okrašena z veličastnim

portalom z dvema minaretoma. Tudi zunanost vseh sob je bila bogato okrašena z večbarvnimi glaziranimi ploščicami in opeko zapletenih geometrijskih oblik. Razkošnost je bila izražena tudi v njeni notranjosti z majolika mozaiki, marmorjem, izklesanimi črkami in pozlačenimi vzorci. Mošejo Bibi-Khanym je dal za svojo najstarejšo ženo Sarayo Mulk Khanym zgraditi sultan Amir Timur (1399–1404). Za zgradbo so uporabljali tudi ime mošeja Juma iz Samarkanda, v katero je na tisoče moških muslimanov hodilo k molitvi.

Sledil je ogled mavzoleja Gur Emir (grob vladarja). Mavzolej je bil zgrajen za Timurjevega vnuka sultana Mohameda, ki pa je umrl med bojno akcijo leta 1403, kar je bila za Timurja velika tragedija. Velikost mavzoleja je 79,5 m x 51,7 m, nahaja pa se v jugovzhodnem delu Samarkanda. Obsega medreso in Sufi khanak. Vse stranice okoli dvorišča so okrašene z neprekinjenimi oboki, pilastri in štirimi dvostopenjskimi minareti na vogalih. Ti objekti so bili odkriti med arheološkimi iz-

Mavzolej Timurja v Samarkandu

kopavanji. Sicer pa je notranjost mavzoleja oblikovno okrašena z značilnostmi štirinajstega in petnajstega stoletja: trdni dekorativni premazi, bogastvo ter razkošje vzorcev in barv. Velike plošče iz zelenega oniksa so uporabljene za podlago okrasnim modrim in pozlačenim napisom. V marmornih ploščah na stenah so napisi in pozlata, medtem ko so ostali deli stene prekriti z velikimi ploščami z zvezdastimi *ghirih*. Loka in notranja kupola so okrašeni z visokim reliefom iz papirne kaše, pozlačeni in pokriti z majhnimi cvetličnimi okraski. Notranjost je okrašena z lesenimi vrati s čudovito rezbarijo, biserovino in srebrom ter barvitim rdečim, modrim, vijoličnim, zelenim in rumenim okenskim steklom. V mavzoleju z modro kupolo so marmornati sarkofagi Timurja, njegovih dveh sinov, vnuka sultana Mohameda in njegovega pravnuka. Ob Timurjevem vzhodu je grob Ulugbeka. Največji nagrobnik v

mavzoleju pripada Timurjevemu duhovnemu učitelju Miru Baraku.

Ulugbekov observatorij (1428–1429) smo si po programu ogledali kot zadnjo znamenitost v čudovitem mestu Samarkand. Observatorij je stal na griču Kuhak, zgrajen pa je bil po naročilu Ulugbeka v letih 1428–1429. Bil je eden izmed največjih in najbolj opremljenih observatorijev v srednjem veku. Po smrti Ulugbeka (1449) je bil uničen in pozabljen. Njegove ruševine je leta 1908 odkril arheolog Vyatkin V. Opazovalnica je bila zgrajena v obliki valja, velikosti 30,4 m in premera 46,4 m. Trinadstropna zgradba je imela vgrajen velikanski marmornati sekstant s polmerom 40,21 m za merjenje koordinat sonca, lune in ostalih planetov. Sekstant je bil med arheološkimi izkopavanji še vedno dobro ohranjen. Njegov lok je šestina kroga (60°). Lok sekstanta je omejen z dvema ovirama, tlakovanima z marmorjem. Sekstant je prav usmerjen poldnevnik. Točke in številke so vklesane v marmor na površini in

Kvadrant v Ulugbegovem Observatoriju

označujejo stopinje kroga. Azimutne izmere so bile izvedene na horizontalnem krogu na vrhu stavbe z drugimi instrumenti, ki pa se niso ohranili. V observatoriju so bili tudi drugi majhni merilni instrumenti, kot so sončna ura, zvezdna ura, astrolabes, armilarne kroglice in drugi. Observatorij je imel veliko dvorano ter veliko velikih in majhnih sob. V sobah, poimenovanih Abd ar-Razzak Samarkand in Bobur, so bile notranje stene opazovalnice opremljene z ilustracijami devetih nebesnih sfer, devetimi »coelospheres« s stopinjami in minutami, sedmimi planeti, stalnimi zvezdami in globusom, razdeljenim na podnebna območja z gorami, morji, puščavami in drugim.

Eden izmed največjih dosežkov samarkandskih astronomov je bila izdaja katalogov "The Ulughbek Zij" in "The Gurmukhi Zij". Ta kataloga sta še posebej pomembna zato, ker vsebujeta grafikone, ki opisujejo 1018 zvezd. Samarkandski astronomi so delali na teh kartah daljše časovno obdobje in jih končali v letu

1437. Vendar pa so bile nekatere spremembe nenehne in so jih vključili v katalog po Ulugbekovi smrti.

Po ogledu samarkandskih kulturnozgodovinskih spomenikov smo se vrnili v hotel, od koder smo naslednje jutro odpotovali proti manjšemu mestu v jugovzhodnem delu Uzbeške sovjetske socialistične republike, ki leži pod gorovjem Pamir. Med potjo smo ob cesti naleteli na tri velike panoje, na katerih so bile (posamezno) naslikane matere – junakinje Sovjetske zveze. Državno priznanje oziroma medaljo v obliki zvezde so prejele zaradi več kot desetih otrok moškega spola. Ob prihodu v malo, precej neurejeno in zaprašeno mesto smo naleteli na pravi otroški živžav, a le na otroke, ne pa tudi na odrasle, ki so se verjetno zaradi vročine raje držali v hišah, nekateri moški tudi v bifejih. V enega izmed njih smo vstopili, da bi se odžejali in s tamkajšnjo preprosto hrano malo okrepčali. Ko sva z Angelco po obedu odšla na krajši sprehod, sva zunaj naselja srečala mladenki, ki sta jahali osla. Ko sta naju zagledali, sta si hitro pokrili obraz in stokajoče zdirjali mimo naju. Takšen je muslimanski zakon: moški odkritega obraza

muslimanke ne sme videti, če ga, je to zanjo verski prekršek. Ne da bi si podrobneje ogledali mesto, smo se vrnili v Samarkand. Preden smo zjutraj odpotovali v Taškent, sta uslužbenca hotela, ženska in moški, opazila mojo belo srajco, okrašeno s čipkami, in me prosila, naj jima srajco prodam. Na to, da sta malo prej z rokami jedla ribo, sta pozabila. Ker je bila srajca že precej ponošena, sem jima srajco prodal, a za simbolično ceno, in ju neizmerno razveselil.

Ne dolgo zatem smo se pred hotelom usedli v avtobus, s katerim smo odpotovali v Taškent, kjer smo kmalu po prihodu na letališče z letalom poleteli proti Moskvi. Tudi na Jatovo letalo nam ni bilo treba dolgo čakati. Po ureditvi formalnosti smo bili po dobrih dveh urah letenja že na Brniku, kjer smo si sopotniki stisnili roke v želji, da se še srečamo. Srečali smo se tudi z domačimi, s katerimi smo se napotili proti svojim domovom.

V državi s socialistično oznako smo doživeli veliko lepega, hkrati pa spoznali, s kakšnim velikim veseljem se vedno vrnemo domov.

Zadnji pogled na Ulugbegovo stvariteljstvo v Samarkandu